

ATSAKYMAI Į ADVOKATŲ / ADVOKATŲ PADĖJĖJŲ KLAUSIMUS DĖL TINKAMO PINIGŲ PLOVIMO IR TERORISTŲ FINANSAVIMO PREVENCIJOS PRIEMONIŲ ĮGYVENDINIMO

Dėl finansuotojo keliamos pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo grėsmės vertinimo2

Dėl kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje kliento atžvilgiu atliktų pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių procedūrų4

Dėl finansuotojo keliamos pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo grėsmės vertinimo

Ar advokatas turi nustatyti ne tik kliento, bet ir finansuotojo tapatybę, naudos gavėją bei vertinti finansuotojo keliamą pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo grėsmę, kai advokato išlaidas finansuoja trečiasis asmuo (pvz. finansų įstaiga arba kolektyvinio investavimo subjektas)? Ar advokatui gaunant apmokėjimą už klientui atstovaujant teisiniame ginče suteiktas teises paslaugas iš finansuotojo, advokatas gali remtis Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo (toliau – PPTFPĮ) 9 straipsnio 19 dalies ir 16 straipsnio 10 dalies nuostatomis ir jose nustatytomis išimtimis (išimtis vertinant savo kliento teisinę padėtį arba ginant savo klientą, arba atstovaujant jam teismo procese arba dėl jo, įskaitant teikiamas konsultacijas dėl teismo proceso pradėjimo arba jo vengimo)? Kokių papildomų veiksmų ir (ar) saugumo priemonių privaloma (ar rekomenduojama) imtis advokatui kai sudaroma tokia trišalė sutartis?

Atsakymas:

Vadovaujantis PPTFPĮ 2 straipsnio 10 dalies 4 punktu, advokatai ir advokatų padėjėjai yra priskiriami prie „kitų įpareigotųjų subjektų“, kurie yra atsakingi už pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimą.

Vadovaujantis PPTFPĮ 9 straipsnio 18 dalimi – finansų įstaigoms ir kitiems įpareigotiesiems subjektams draudžiama vykdyti sandorius per banko sąskaitas, užmegzti ar tęsti dalykinius santykius, vykdyti sandorius, kai jie neturi galimybių įvykdyti šiame straipsnyje nustatytą reikalavimą: jeigu klientas šio įstatymo nustatytais atvejais nepateikia duomenų, patvirtinančių jo tapatybę, jeigu pateikia ne visus duomenis arba jie yra neteisingi, jeigu klientas ar jo atstovas vengia pateikti informaciją, reikalingą jo tapatybei nustatyti, slepia naudos gavėjo tapatybę ar vengia pateikti informaciją, reikalingą naudos gavėjo tapatybei nustatyti, arba pateiktų duomenų tam neužtenka; jeigu finansų įstaiga ar kitas įpareigotasis subjektas negali užtikrinti šio straipsnio 12–16 dalyse nurodytų reikalavimų vykdymo.

PPTFPĮ 9 straipsnio 18 dalis netaikoma advokatams ir advokatų padėjėjams, kai jie vertina savo kliento teisinę padėtį arba gina savo klientą, arba atstovauja jam teismo procese arba dėl jo, įskaitant teikiamas konsultacijas dėl teismo proceso pradėjimo arba jo vengimo (PPTFPĮ 9 straipsnio 19 dalis). Taip pat ir PPTFPĮ 19 straipsnio 10 dalyje numatyta, kad PPTFPĮ 19 straipsnio 1, 2 ir 3 dalys netaikomos advokatams ir advokatų padėjėjams, kai jie vertina savo kliento teisinę padėtį arba gina savo klientą, arba atstovauja jam teismo procese arba dėl jo, įskaitant teikiamas konsultacijas dėl teismo proceso pradėjimo arba jo vengimo, neatsižvelgiant į tai, ar tokia informacija yra gauta arba įgyta prieš tokį procesą, tokio proceso metu ar jam pasibaigus.

Atkreiptinas dėmesys, kad PPTFPĮ 9 straipsnio 19 dalyje numatyta išimtis advokatams neturėtų būti laikytina kaip atleidžianti advokatą nuo pareigos nustatyti ir patikrinti kliento bei naudos gavėjo tapatybę, kaip yra numatyta PPTFPĮ 9 straipsnio 1 dalyje. Jeigu advokatas dėl objektyvių priežasčių negali įvykdyti tinkamo kliento tapatybės nustatymo, nepriklausomai nuo PPTFPĮ 9 straipsnio 19 dalyje nustatytos išimties, santykiai su potencialiu klientu turėtų būti nutraukti. Tokia pareiga kyla iš advokato, kaip įpareigotojo subjekto statuso ir jo ypatumų.

Papildomai, paminėtina ir tai, kad PPTFPĮ 9 straipsnio 19 dalyje numatyta išimtis, jokiais aplinkybėmis negali būti suprantama kaip išimtis, leidžianti vertinant kliento teisinę padėtį tuo pačiu metu kliento vardu vykdyti ar padėti vykdyti įtartinus sandorius.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, vertintina, kad advokato, kaip įpareigotojo subjekto pareigos, kylančios iš PPTFPĮ nuostatų lemia vienintelę išimtį – kliento teisinės padėties vertinimą, kliento gynimą ar atstovavimą arba konsultacijas dėl tolimesnių procesinių veiksmų. Todėl proceso finansuotojo atžvilgiu, nepriklausomai nuo advokato ir jo kliento dalykinių santykių apimties, PPTFPĮ 9 straipsnio 18 dalyje ir PPTFPĮ 19 straipsnio 10 dalyje įtvirtintos išimtys negali būti taikomos, be kita ko ir dėl to, kad finansuotojas nėra advokato – kliento santykio dalyviu. Susitarimas dėl finansavimo turėtų būti aiškiai atribotas nuo advokato ir kliento sudarytos teisinių paslaugų teikimo sutarties ir tam, kad advokatas minimizuotų riziką būti įtrauktu į galimas pinigų plovimo schemas, panaudojant advokatą, pavyzdžiui, panaudojant advokato depozitinę sąskaitą.

Proceso finansavimą trečiosios šalies lėšomis laikantis visų atsargumo priemonių reikėtų vertinti kaip turintį padidintą prigimtine riziką. Todėl dalyvaujant proceso finansuotojui, advokatas privalo imtis visų tinkamų priemonių įsitikinti ir tinkamai dokumentuoti, kad toks finansavimas laikytinas atitinkančiu protingumo kriterijų ir nėra skirtas pinigų plovimo veiklai vykdyti. Pavyzdžiui, advokatas turėtų dokumentuoti savo veiksmus nustatant santykį ir ryšį tarp jo kliento ir finansuotojo, suvokiant šio santykio (verslo) logiką, bei įsitikinti ar toks proceso finansavimas laikytinas įprasta ir proporcinga finansuotojo praktika.

Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, advokatas turėtų finansuotojo pareikalauti duomenų / informacijos pagrindžiančios finansuotojo lėšų šaltinį bei finansuotojo naudos gavėjo tapatybę. Advokato veiksmai įgyvendinant pinigų plovimo prevencijos veiksmus turėtų būti tinkamai dokumentuoti.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2019 metais paskelbtose Finansinių veiksmų darbo grupės (FATF) rekomendacijose skirtose teisininkų profesijoms¹, trečiosios šalies mokėjimai už klientui suteiktas teisines paslaugas yra priskiriami prie kategorijos padidinančios riziką PPTFP srityje, be kita ko reikalaujančios taikyti galima kilti rizika pagrįstą požiūrį (risk based approach).

Papildomai pažymėtina ir tai, kad Lietuvos advokatūra dėl šios situacijos vertinimo konsultavosi su Europos Sąjungos advokatūrų ir teisinių bendrijų tarybos (CCBE) atstovais, kurie pritarė Lietuvos advokatūros nuomonei, kad advokatas turėtų įgyvendinti tiek kliento, tiek finansuotojo kliento pažinimo (KYC) ir klientų patikrinimo bei deramos stebėsenos (CDD) procesus. Tai reiškia, kad advokatas, tais atvejais, kai jis ketina priimti iš finansuotojo mokėjimą už klientui suteiktas teisines paslaugas, privalo įvertinti finansuotojo keliamą pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo grėsmę – t. y. taikyti galima kilti rizika pagrįstą požiūrį (risk based approach), nustatyti finansuotojo tapatybę, jo naudos gavėją, įvertinti finansuotojo santykį su klientu bei surinkti kitus reikšmingus duomenis.

Advokatas, nustatydamas finansuotojo tapatybę, jo naudos gavėją bei vertindamas finansuotojo keliamą pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo grėsmę, vadovaujasi PPTFPĮ nuostatomis, 2020 m. sausio 30 d. Lietuvos advokatūros tarybos sprendimu patvirtintomis Taisyklėmis advokatams ir advokatų padėjėjams dėl Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos bei gali remtis advokato savitarnos svetainėje paskelbtomis PPTFP įgyvendinimo pagalbinės gairėmis ir kitais teisės aktais.

¹ FATF (2019), Guidance for a Risk-Based Approach for Legal Professionals, FATF, Paris, p. 23, 36.

Dėl kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje kliento atžvilgiu atliktų pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių procedūrų

Ar tokiais atvejais, kai kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje (pvz. Latvijoje / Estijoje) veikiantys advokatų profesinės bendrijos partneriai yra atlikę kliento atžvilgiu pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių procedūras, o šios procedūros ir jų metu surinkti duomenys atitinka Lietuvoje keliamus Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo (toliau – PPTFPĮ) reikalavimus, advokatų profesinė bendrija partnerių surinktais duomenimis gali naudotis ir pakartotinai kliento ir naudos gavėjo tapatybės nenustatinėti?

Atsakymas:

Vadovaujantis PPTFPĮ 2 straipsnio 10 dalies 4 punktu įpareigotaisiais subjektais yra laikomi advokatai (advokatų padėjėjai), o ne advokatų profesinės bendrijos. Atitinkamai, kiekvienas advokatas (advokato padėjėjas) privalo savarankiškai nustatyti kliento ir naudos gavėjo tapatybes bei įvertinti keliamą pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo grėsmę. Kitu atveju, advokatas (advokato padėjėjas) negalėtų visa apimtimi užtikrinti PPTFPĮ jam nustatytų pareigų įgyvendinimo.

Papildomai pažymėtina, kad Jūsų paklausime minima Lietuvos advokatūros Advokatų tarybos patvirtintų Taisyklių 8 punkto formuluotė: „išskyrus, kai esamų klientų ir naudos gavėjų tapatybė buvo nustatyta anksčiau“ yra skirta advokatams (advokatų padėjėjams), savo klientų atžvilgiu tinkamai įgyvendinus kliento tapatybės ir naudos gavėjo nustatymą.

Vadovaujantis PPTFPĮ 13 straipsnio 1 dalimi – finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai gali nustatyti kliento ar naudos gavėjo tapatybę tiesiogiai jam nedalyvaujant, naudodami informaciją apie klientą ar naudos gavėją iš finansų įstaigų ir kitų įpareigotųjų subjektų arba jų atstovybių užsienyje, kai jie atitinka PPTFPĮ 2 straipsnio 21 dalyje trečiajai šaliai nustatytus reikalavimus. Vadovaujantis PPTFPĮ 13 straipsnio 2 dalimi – finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai, nustatydami kliento ar naudos gavėjo tapatybę, gali naudotis trečiųjų šalių informacija apie klientą ar naudos gavėją, jeigu turi pakankamai priemonių, kurios užtikrintų, kad trečioji šalis savo valia vykdys abi šias sąlygas: 1) paprašius nedelsdama pateiks prašančiajai finansų įstaigai ar kitam įpareigotajam subjektui visą prašomą informaciją ir duomenis, privalomus turėti laikantis šiame įstatyme nurodytų kliento ar naudos gavėjo tapatybės nustatymo reikalavimų; 2) paprašius nedelsdama pateiks prašančiajai finansų įstaigai ar kitam įpareigotajam subjektui dokumentų, susijusių su kliento ar naudos gavėjo tapatybės nustatymu, kopijas ir kitus dokumentus, susijusius su klientu ar naudos gavėju, kurie privalomi turėti laikantis šiame įstatyme nurodytų kliento ar naudos gavėjo tapatybės nustatymo reikalavimų.

Visgi, atkreiptinas dėmesys į tai, kad atsakomybė dėl PPTFPĮ nurodytų kliento ar naudos gavėjo tapatybės nustatymo reikalavimų laikymosi tenka trečiosios šalies informacija apie klientą ar naudos gavėją pasinaudojusioms finansų įstaigoms ar kitiems įpareigotiesiems subjektams (t. y. patiems advokatams / advokatų padėjėjams) (PPTFPĮ 13 straipsnio 6 dalis).

Taigi, atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, manytina, kad tokiais atvejais, kai Europos Sąjungos valstybėje narėje (pvz. Latvijoje / Estijoje) veikiantys advokatų profesinės bendrijos partneriai yra atlikę kliento atžvilgiu pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo prevencijos priemonių procedūras, o šios procedūros ir jų metu surinkti duomenys atitinka Lietuvoje keliamus PPTFPĮ reikalavimus, advokatas gali naudotis advokatų profesinės bendrijos partnerių surinktais duomenimis, tačiau jis asmeniškai turi įsitikinti šių duomenų tikslumu ir aktualumu, pvz., paprašyti patikslinti informaciją, informaciją patikrinti registruose ir kt. Neužtikrinus tinkamo PPTFPĮ nurodytų kliento ar naudos

gavėjo tapatybės nustatymo reikalavimų laikymosi, atsakomybė kiltų pareigą užtikrinti kliento ar naudos gavėjo tapatybės nustatymo reikalavimų laikymąsi turėjusiam advokatui / advokato padėjėjui.